

Autor:

dr Izabela Urbaniak-Mastalerz

Afiliacja: Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Katedra Postępowania Karnego

Słowa kluczowe (Keywords): efektywność (*effectiveness*), przyczyny odwoławcze (*grounds for appeal*), podstawy apelacji (*grounds for appeal*), wyniki badań aktowych (*results of judicial act*), dane statystyczne (*statistic data*), założenia (*assumptions*)

Abstrakt: Opracowanie przedstawia problem efektywności zarzutów odwoławczych. Autorka dokona selekcji i analizy najistotniejszych, jej zdaniem, orzeczeń sądowych w aspekcie efektywności podnoszonych przez skarżących zarzutów odwoławczych. Dokonana zostanie także próba odpowiedzi na pytanie o postrzeganie przez sędziów sądów odwoławczych znaczenia zarzutów odwoławczych na podstawie wyników badań ankietowych na próbie 143 ankiet. Punktem wyjścia do dokonania oceny będzie stanowi nie tylko analiza orzecznictwa sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego i stanowiska doktryny, lecz także analiza orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Abstract: The paper presents the problem of the effectiveness of appeal complaints. The author will select and analyze the most important, in her opinion, court decisions in the aspect of the effectiveness of the appellants' allegations. An attempt will be made to answer the question about the perception of the appeal courts by the judges of the appeal of the appeal charges based on the results of questionnaire surveys on a sample of 143 questionnaires. The starting point for the assessment will be not only the analysis of the judgments of common courts and the Supreme Court and the position of the doctrine, but also an analysis of the case law of the European Court of Human Rights in Strasbourg.

Efektywność zarzutów odwoławczych¹ (*Effectiveness of appeal complaints*)

I. Wstęp

Efektywność zarzutów odwoławczych jest bezspornie zamierzonym celem każdego skarżącego. Odnosi się bowiem do podnoszenia zarzutów w środgu odwoławczym w taki sposób, aby osiągnąć określony efekt – zwykle wzruszyć wydane orzeczenie, zgodnie z dewizją „*Qui non appellat, approbare videtur sententiam*”. Dlatego też w tym celu potrzebna jest nie tylko odpowiednia wiedza skarżącego w zakresie obowiązujących przepisów prawa, a także wiedza o roli, znaczeniu zarzutów

---

¹ Niniejszy artykuł powstał w ramach projektu badawczego pt. „Czy polski model postępowania odwoławczego w sprawach karnych jest rzetelny?” (konkurs „OPUS 8”) finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki zgodnie z umową nr UMO-2014/15/B/HS5/02689.

odwoławczych, zasadach przy formułowaniu zarzutów, ale również odpowiedni czas oraz środki do użycia tej wiedzy i umiejętności².

Zarzuty odwoławcze mogą dotyczyć szeregu różnych orzeczeń oraz decyzji w wielu rozmaitych postępowaniach. Postępowanie karne może jednak stanowić swoisty wzorzec w zakresie formułowania zarzutów w sposób efektywny, bo wiedza ta może okazać się przydatna do podnoszenia zarzutów w innych postępowaniach na zasadzie *mutatis mutandi*. W procesie karnym zarzuty odwoławcze nie mają swojej legalnej definicji, jednakże wskazówką do ich formułowania będą stanowić przepisy art. 438 k.p.k. i art. 439 k.p.k., regulujące względne³ oraz bezwzględne⁴ przyczyny odwoławcze. Przepisy te bowiem stanowią podstawy do sformułowania zarzutów odwoławczych na podstawie wskazanych przyczyn odwoławczych⁵, z odniesieniem do realiów konkretnych spraw.

Z racji tego, że zarzuty odwoławcze są istotą postępowania odwoławczego, można stwierdzić, że efektywność zarzutów odwoławczych zasadniczo determinuje efektywność wniesionego środka odwoławczego. Z kolei efektywność środka odwoławczego zależy także od rzetelności postępowania odwoławczego. Bezspornie bowiem brak rzetelności postępowania odwoławczego będzie wpływał na nieefektywność wnoszonych środków odwoławczych i podniesionych w nim zarzutów. Dlatego też niezwykle istotna jest analiza rzetelności postępowania odwoławczego. W tym celu dokonano zbadania opinii sędziów sądów odwoławczych praktykujących w całej Polsce na łącznej grupie 143 sędziów, co zostanie przedstawione w dalszej części opracowania.

Punktem wyjścia do dokonania oceny w zakresie efektywności zarzutów

---

2 Zob. szerzej także o efektywnej obronie w postępowaniu przygotowawczym: C. Kulesza, Efektywna obrona w postępowaniu przygotowawczym a favor procuratori, Prokuratura i Prawo nr 4, 2007, s. 7, a także powołany tam S. Barton, Mindeststandards der Strafverteidigung, Baden–Baden 1994, s. 38–40, J. H. Rutherford, Dziubak v. Mott and the Need to better Balance of the Indigent Accused, [w:] Minnesota Law Review MLR 1993–1994 (vol. 78), s. 1006–1008 i podana tam literatura oraz orzecznictwo, zob. także odnośnie efektywności udziału obrońcy: C. Kulesza, Efektywność udziału obrońcy w procesie karnym w perspektywie prawnoporównawczej, Kraków 2005, *passim*.

3 Zob. szerzej: S. Paweła, Względne przyczyny odwoławcze, Warszawa 1970, *passim*.

4 Zob. szerzej: Z. Muras, Bezwzględne przyczyny odwoławcze w polskim procesie karnym, Toruń 2004, *passim*.

5 Odmienne: D. Świecki, Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz. Orzecznictwo, wyd. II, stan prawny na 2014.01.01, LEX/el.

odwoławczych będzie stanowić także dotychczasowe stanowisko doktryny, jak też orzecznictwo zarówno Sądu Najwyższego, sądów powszechnych oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

II. Rzetelność postępowania odwoławczego w opinii sędziów odwoławczych

Rzetelność postępowania odwoławczego wpływa na rozpoznanie środka odwoławczego, zgodnie z wszelkimi możliwymi standardami, w granicach prawa oraz z uwzględnieniem zasad, wynikających z linii orzeczniczej Sądu Najwyższego. Można zatem stwierdzić, że bez rzetelności postępowania odwoławczego nie ma szans na efektywność podniesionych zarzutów odwoławczych, nawet jeśli byłyby one faktycznie uzasadnione i powinny odnieść zamierzony efekt.

Zapewnienie przez sądy rzetelności postępowania, a więc takich uwarunkowań faktycznych i prawnych, dzięki którym w razie spełnienia określonych warunków, wniesiony środek odwoławczy może okazać się efektywnym, jest ściśle związane ze sprawiedliwością procesu⁶. Prawo do sprawiedliwego procesu karnego unormowane jest zarówno w Konstytucji RP⁷, jak i w art. 6 Konwencji Europejskiej⁸.

W literaturze słusznie wskazuje się, że koncepcja rzetelnego procesu jest sposobem określenia cech, jakimi powinien charakteryzować się współczesny proces karny⁹. Koncepcja ta wywiera coraz większy wpływ także w Polsce i staje się naczelną zasadą procesową, która oznacza prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie przez właściwy, niezależny, niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, przy rozstrzygnięciu o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej sprawie karnej, przy zachowaniu podstawowych gwarancji praw oskarżonego i

---

⁶ Zob. szerzej o sprawiedliwości procesu karnego: J. Skorupka, O sprawiedliwości procesu karnego, Lex 2013/el.

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483).

⁸ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską 7 kwietnia 1993 r., Dz. U. 1993, nr 61, poz. 284.

⁹ P. Wiliński (red.), *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 15.

pokrzywdzonego¹⁰.

W sprawie *Delcourt przeciwko Belgii*¹¹, Trybunał w wyroku ETPC z dnia 17 stycznia 1970 r. wskazał, że art. 6 Konwencji Europejskiej nie zobowiązuje stron do ustanowienia sądów odwoławczych, ale jeżeli Państwo - Strona Konwencji wprowadzi postępowanie odwoławcze, to musi zapewnić, aby w tym postępowaniu przestrzegano gwarancji wymienionych w art. 6 Konwencji. W literaturze słusznie wskazuje się, że prawo do odwołania się w sprawach karnych przewiduje art. 2 protokołu nr 7 do EKPC z 22.11.1984 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364)¹².

Z tego też względu ocena rzetelności postępowania odwoławczego przez sędziów orzekających jest niezwykle istotna i wpływa bezpośrednio na efektywność zarzutów odwoławczych. Zadane sędziom odwoławczym z całej Polski 22 pytania dotyczyły szeregu aspektów zarówno związanych z postrzeganiem dokonanych przez ustawodawcę zmian w procesie karnym odwoławczym, jak i oceny różnic modelowych, konkretnych instytucji oraz narzędzi dostępnych sądowi i stronom a także bezpośrednio dotyczyły także zarzutów odwoławczych oraz oceny rzetelności postępowania odwoławczego.

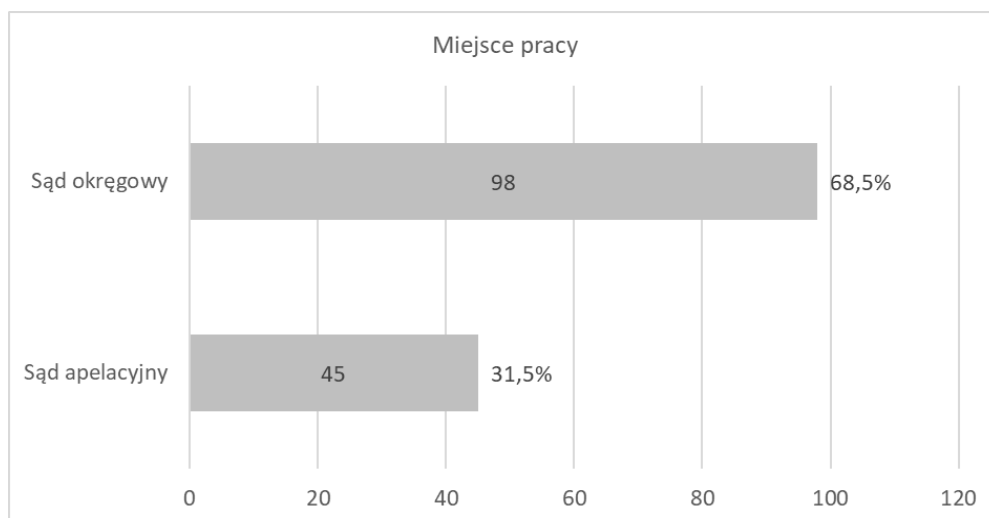
Wykres. 1 Informacje ogólne dotyczące miejsca pracy ankietowanych sędziów

---

10 C. Kulesza, *Rozstrzygnięcie sprawy karnej w rozsądnym czasie jako gwarancja rzetelnego procesu (uwagi na tle prawnoporównawczym)*, Białystok 2010, s. 283, a także: C. Kulesza, D. Kuźelewski, K. Boratyńska, E. Kowalewska-Borys, M. Mańczuk, K. Łapińska, I. Urbaniak-Mastalerz, *Ewolucja polskiego modelu postępowania odwoławczego w sprawach karnych w świetle zasad rzetelnego procesu* [w:] *Proces karny w dobie przemian. Przebieg postępowania* S. Steinborn K. Woźniowski (red.) Gdańsk 2018, s. 401-422.

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 17 stycznia 1970 r., skarga nr 2689/65, § 25, sprawa *Delcourt przeciwko Belgii*.

¹² A. Lach, *Rzetelne postępowanie dowodowe w sprawach karnych w świetle orzecznictwa strasburskiego*, WKP 2018/ Lex/el.

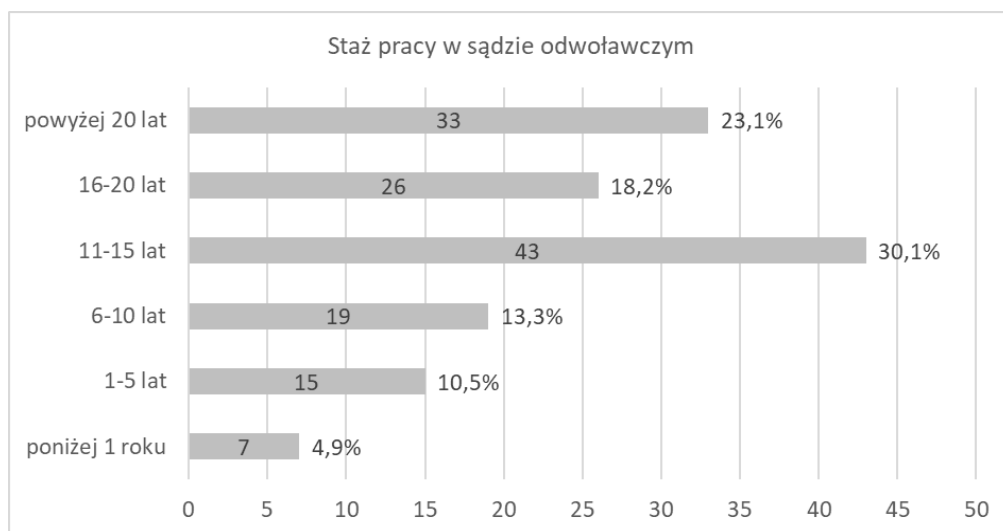

Źródło: opracowanie własne.

Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, 68,5 % z nich (tj. 98) orzeka w sądzie okręgowym, zaś 31,5 % z nich (tj. 45) orzeka w sądzie apelacyjnym. Mniejsza liczba sędziów sądów apelacyjnych orzekających w sprawach karnych wynika z mniejszego wpływu spraw apelacyjnych do tych sądów, co skutkuje mniejszym zapotrzebowaniem kadrowym. Warto też zwrócić uwagę, że aktualnie Ministerstwo Sprawiedliwości w Polsce chce zlikwidować sądy apelacyjne jako "najmniej obciążone"¹³, bo w 2018 r. wpłynęło tam 118 tys. spraw, zaś do rejonowych - 14 mln, czyli ponad sto razy więcej. Należy jednak zauważyć, że okoliczności orzekania w konkretnych sądach mogą wpłynąć na odmienną ocenę sędziów a sędziami Sądu Apelacyjnego mogą zostać osoby zasadniczo z większym doświadczeniem oraz wykształceniem.

Wykres 2. Informacje ogólne dotyczące stażu pracy ankietowanych sędziów

¹³ Zob. szerzej: <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1402685,reforma-sadow-powszechnych.html> [dostęp: 21.03.2019 r.].

Źródło: opracowanie własne.

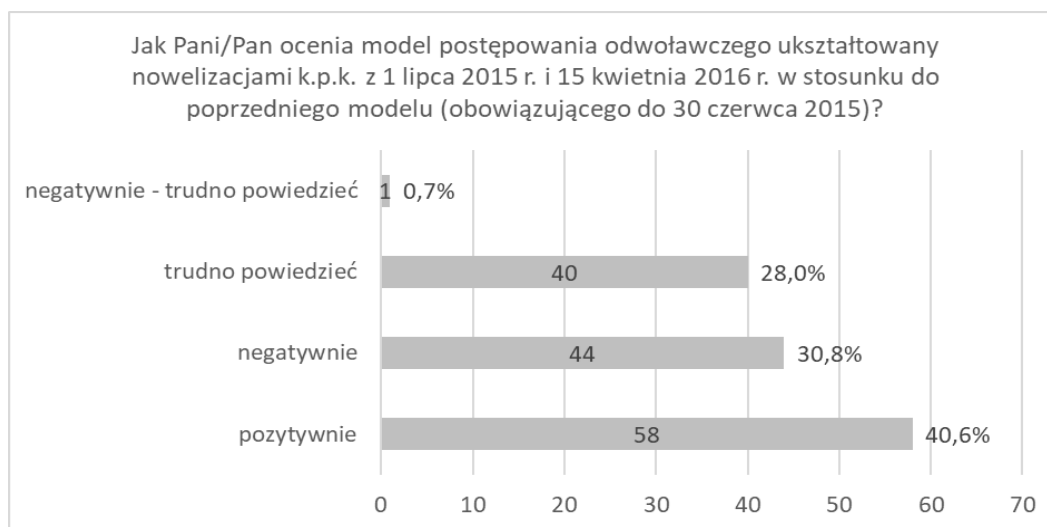
Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych miało staż pracy w tym sądzie wynoszący 11-15 lat (30,1 %), powyżej 20 lat (23,1 %) oraz wynoszący 16-20 lat (18,2%). Mniej ankietowanych sędziów miało staż pomiędzy 6-10 lat (13,3 %), 1-5 lat (10,5 %) a najmniej poniżej 1 roku (4,9 %).

1. Ocena modelu postępowania odwoławczego ukształtowanego dotychczasowymi nowelizacjami w odniesieniu do poprzedniego modelu

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych kwestii dotyczących wprowadzanych przez ustawodawcę zmian w zakresie modelu postępowania odwoławczego związane jest z uwarunkowaniami modelowymi, które wpływają w sposób bezpośredni także na efektywność zarzutów odwoławczych. Poszczególne zmiany modelowe w zakresie postępowania odwoławczego, które były wprowadzane determinowały także możliwości w formułowaniu zarzutów odwoławczych, co zatem oznacza, że miały wpływ na efektywność podnoszenia przez skarżących zarzutów odwoławczych. Jest to kwestia istotna także z uwagi na fakt, że modele postępowania odwoławczego w państwach europejskich przybierają charakter apelacyjny, rewizyjny

albo kasacyjny¹⁴.

Wykres 3. Ocena modelu postępowania odwoławczego

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o model postępowania odwoławczego ukształtowanego dotychczasowymi nowelizacjami w odniesieniu do poprzedniego modelu, większość z nich, bo 40,6 % (tj. 58) wydało ocenę pozytywną. Niewiele mniej, bo 30,8 % (tj. 44) wydało opinię negatywną, zaś dla 28 % ankietowanych sędziów (tj. 40) uznało, że trudno dokonać odpowiedzi na to pytanie.

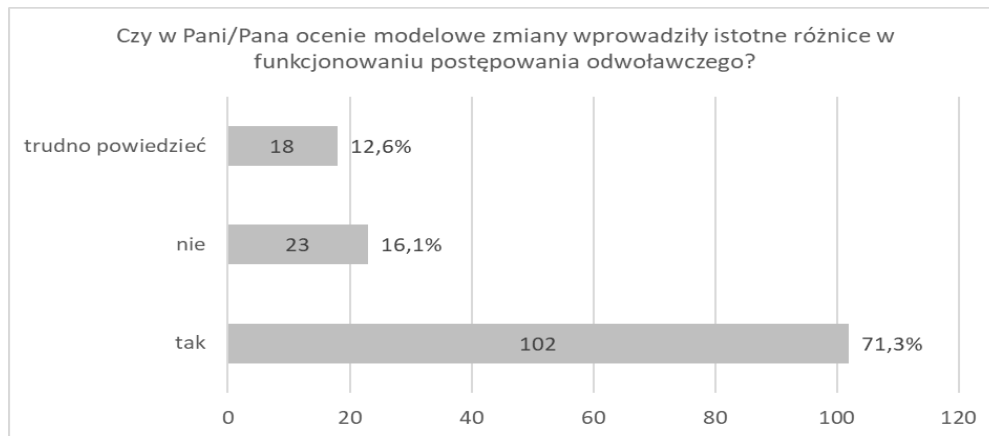
2. Ocena wprowadzenia w modelu postępowania istotnych różnic w funkcjonowaniu postępowania odwoławczego

Zapytanie sędziów odwoławczych o wprowadzenie w modelu postępowania istotnych różnic w funkcjonowaniu postępowania odwoławczego związane jest z oceną dokonanych przez ustawodawcę zmian modelowych postępowania odwoławczego. Dostrzeżone różnice mogą dotyczyć także zarzutów odwoławczych, a zatem wpływać na

¹⁴ A. Lach, Rzetelne postępowanie dowodowe w sprawach karnych w świetle orzecznictwa strasburskiego, WKP 2018/ Lex/el., zob. także: I. Urbaniak-Mastalerz, Pozycja oskarżonego w nowym modelu postępowania odwoławczego [w:] Postępowanie odwoławcze w procesie karnym - u progu nowych wyzwań, S. Steinborn (red.), Warszawa 2016, s. 217 – 243.

ich mniejszą lub większą efektywność¹⁵.

Wykres 4. Ocena wprowadzenia w modelu postępowania odwoławczego różnic

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo 71,3 % (tj. 102) uznało, że modelowe zmiany wprowadziły istotne różnice w funkcjonowaniu postępowania odwoławczego.

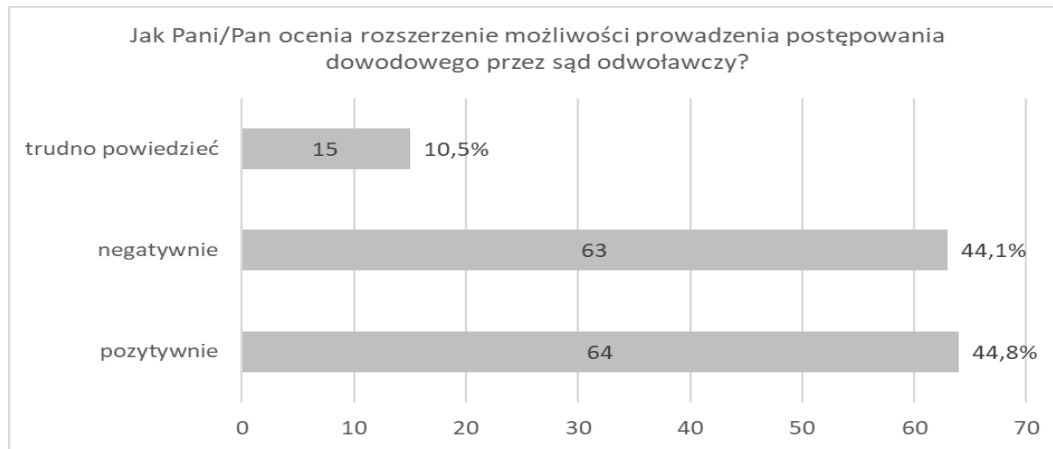
3. Ocena rozszerzenia możliwości prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy

Dokonana przez sędziów odwoławczych ocena możliwości prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy dotyczy możliwości sprzyjających rzetelnemu postępowaniu odwoławczemu, a zatem także efektywności zarzutów odwoławczych.

¹⁵ Zob. także: wstępne badania aktowe przeprowadzone w latach 2016-2017 na terenie apelacji łódzkiej na podstawie 49 akt spraw apelacyjnych, opublikowane w: C. Kulesza, A. Niegierewicz, I. Urbaniak-Mastalerz, Rzetelność postępowania odwoławczego w świetle badań aktowych, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” Review of Law, Business & Economics, Nr 39 (2/2017), s. 18-45, a także badania I. Urbaniak-Mastalerz dokonane w latach 2013-2014, opublikowane częściowo w: I. Urbaniak-Mastalerz, Podstawy apelacji w znowelizowanym k.p.k. (uwagi na tle wyników badań aktowych [w:] Środki zaskarżenia po nowelizacji kodeksu postępowania karnego, A. Lach (red.), Toruń 2015, s. 97-109.

Wykres 5. Ocena rozszerzenia postępowania dowodowego w sądzie odwoławczym

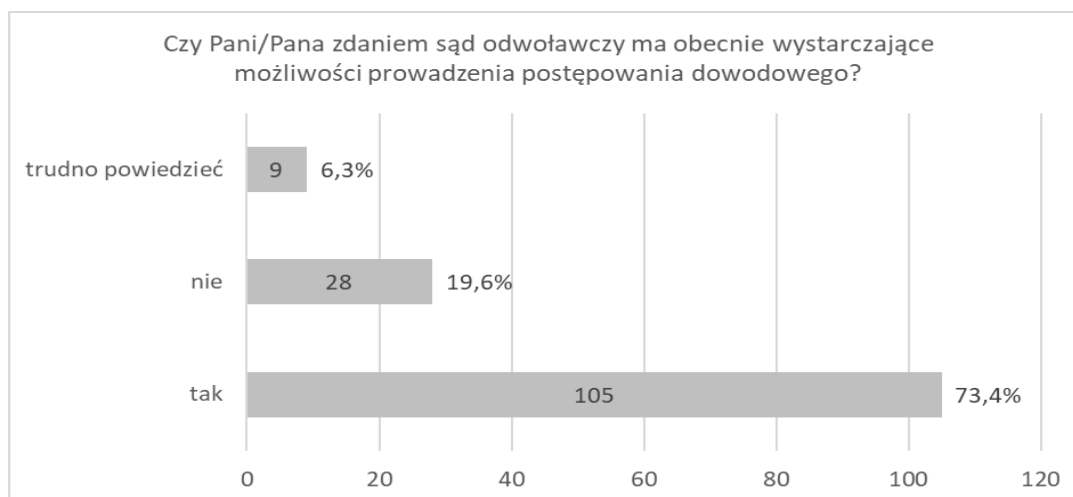
Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o ocenę rozszerzenia możliwości prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy zdania były podzielone, bo 44,8 % wypowiedziało się w tym zakresie pozytywnie, zaś 44,1 % negatywnie.

4. Ocena aktualnej możliwości prowadzenia postępowania dowodowego w sądzie odwoławczym

Zadane sędziom odwoławczym pytanie o aktualną możliwość postępowania dowodowego w instancji odwoławczej wpływa na ocenę rzetelności postępowania odwoławczego.

Wykres 6. Ocena prowadzenia postępowania dowodowego w sądzie odwoławczym

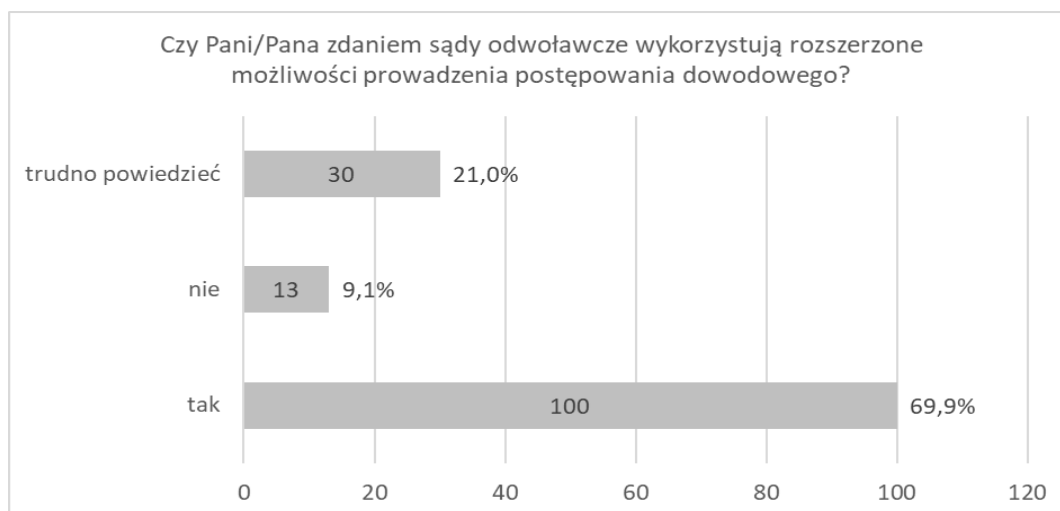
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 73,4 % (tj. 105), uznało, że sąd odwoławczy ma obecnie wystarczające możliwości prowadzenia postępowania dowodowego, a tylko 19,6 % ankietowanych sędziów (tj. 28) uznało, że sąd nie ma takich możliwości.

5. Ocena wykorzystywania rozszerzonych możliwości prowadzenia postępowania dowodowego w sądzie odwoławczym

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych wykorzystywania rozszerzonych możliwości prowadzenia postępowania dowodowego wpływa na faktyczne wykorzystywanie możliwości dotyczących rzetelności postępowania odwoławczego, a zatem związane jest także z efektywnością zarzutów odwoławczych.

Wykres. 7. Ocena wykorzystywania prowadzenia postępowania dowodowego

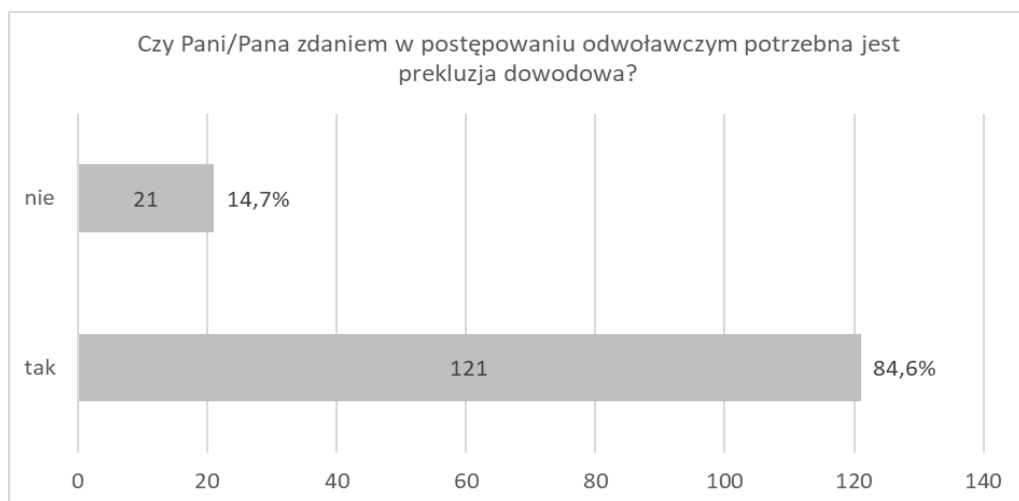
Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o wykorzystywanie rozszerzonych możliwości prowadzenia postępowania dowodowego większość z nich, bo 69,9 % (tj. 100) uznało, że te rozszerzone możliwości są wykorzystywane. Znacznie mniej, bo 21,0 % (tj. 30) uznało, że możliwości te nie są wykorzystywane, zaś dla 9,1 % ankietowanych sędziów (tj. 12) trudno było dokonać odpowiedzi na to pytanie.

6. Ocena potrzeby prekluzji dowodowej w postępowaniu odwoławczym

Dokonana przez sędziów odwoławczych ocena potrzeby prekluzji dowodowej w postępowaniu odwoławczym wpływa na rzetelność postępowania odwoławczego i możliwości wnioskowania przez strony o przeprowadzenie konkretnych dowodów w instancji odwoławczej. Może to zatem być ściśle powiązane z efektywnością zarzutów odwoławczych powiązanych bezpośrednio z wnioskami dowodowymi w postępowaniu odwoławczym.

Wykres. 8. Ocena potrzeby prekluzji dowodowej w sądzie odwoławczym

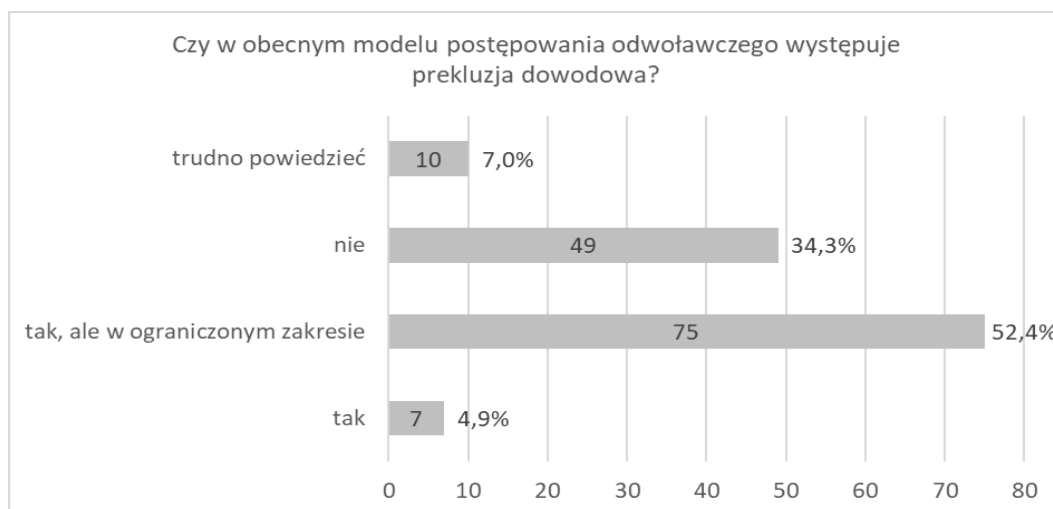
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 84,6 % (tj. 121), uznało, że istnieje potrzeba prekluzji dowodowej w postępowaniu odwoławczym, a tylko 14,7 % ankietowanych sędziów (tj. 21) uznało, że nie ma takiej potrzeby.

7. Ocena występowania prekluzji dowodowej w obecnym modelu postępowania odwoławczego

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych kwestii dotyczących występowania w obecnym modelu postępowania odwoławczego prekluzji dowodowej wpływa zarówno na rzetelność postępowania odwoławczego, jak też na efektywność zarzutów.

Wykres. 9. Ocena występowania prekluzji dowodowej w postępowaniu odwoławczym

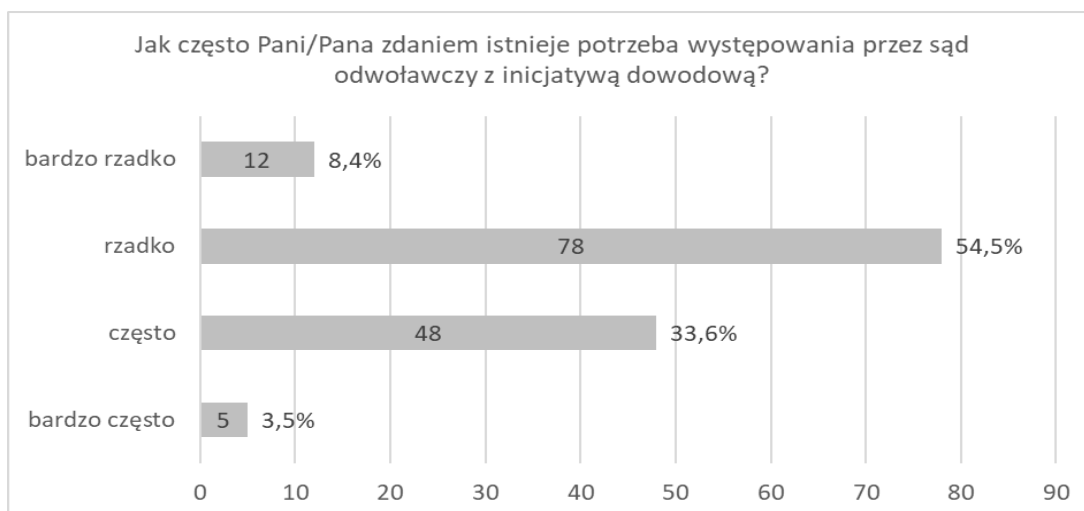
Źródło: opracowanie własne.

Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, 52,4 % z nich (tj. 75) uznało, że w obecnym modelu postępowania odwoławczego występuje prekluzja dowodowa, ale w ograniczonym zakresie, zaś 34,3 % z nich (tj. 49) stwierdziło, że w obecnym modelu postępowania odwoławczego nie ma prekluzji dowodowej.

8. Ocena częstotliwości istnienia potrzeby występowania przez sąd odwoławczy z inicjatywą dowodową

Ocena częstotliwości istnienia potrzeby występowania przez sąd odwoławczy z inicjatywą dowodową wpływa na rzetelność postępowania odwoławczego i kwestię zaangażowania sądu w postępowanie dowodowe. Jest to zatem ściśle związane z efektywnością zarzutów odwoławczych i możliwościami sądu odwoławczego w zakresie zbierania dowodów w instancji odwoławczej.

Wykres 10. Ocena istnienia potrzeby inicjatywy dowodowej przez sąd odwoławczy

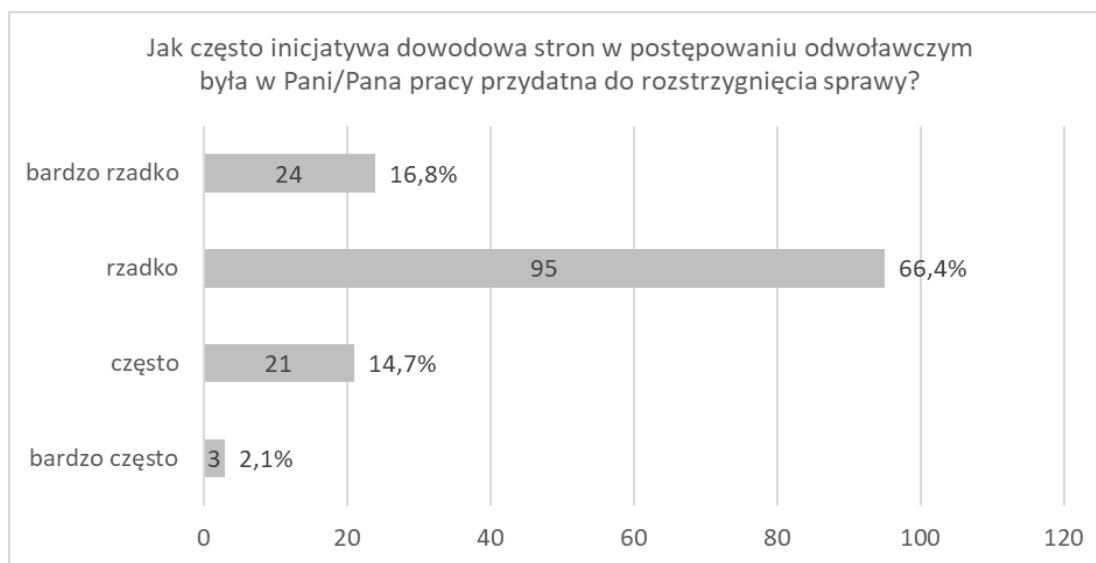
Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o częstotliwość istnienia potrzeby występowania przez sąd odwoławczy z inicjatywą dowodową większość z nich, bo 54,5 % (tj. 78) uznało, że te rzadko istnieje taka potrzeba. Niewiele mniej, bo 33,6 % (tj. 48) uznało, że często istnieje taka potrzeba, zaś dla 8,4 % ankietowanych sędziów (tj. 12) bardzo rzadko, a dla 3,5 % (tj. 5) bardzo często istnieje potrzeba występowania przez sąd odwoławczy z inicjatywą dowodową.

9. Ocena częstotliwości przydatności inicjatywy dowodowej stron do rozstrzygnięcia sprawy

Ocena częstotliwości przydatności inicjatywy dowodowej stron do rozstrzygnięcia sprawy dotyczy praktycznego aspektu, związanego z rzetelnością postępowania odwoławczego.

Wykres 11. Ocena przydatności inicjatywy dowodowej stron

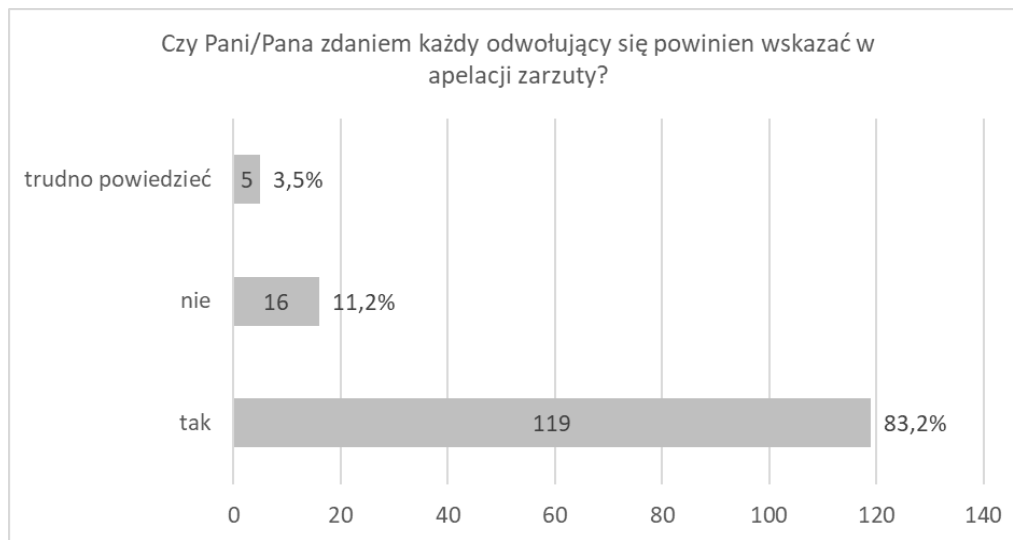
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 66,4 % (tj. 95), uznało, że rzadko inicjatywa dowodowa stron w postępowaniu odwoławczym była przydatna dla rozstrzygnięcia sprawy, a 16,8 % ankietowanych sędziów (tj. 24) uznało, że bardzo rzadko. Tylko 14,7 % ankietowanych sędziów (tj. 21) stwierdziło, że często taka inicjatywa była przydatna dla rozstrzygnięcia sprawy, zaś 2,1 % (tj. 3) bardzo często.

10. Ocena konieczności wskazania przez odwołującego się zarzutów odwoławczych

Ocena konieczności wskazania przez odwołującego się zarzutów odwoławczych w apelacji dotyczy kwestii rzetelności postępowania odwoławczego a także efektywności zarzutów odwoławczych. Zadane sędziom odwoławczym pytanie wskazuje na ich pogląd w zakresie rozpoznania wniesionego środka odwoławczego w sposób rzetelny i efektywny, a także zrozumiały dla sądu odwoławczego. Jest to zatem kwestia istotna dla praktyki skarżących i wskazująca okoliczności, kiedy podniesione w środku odwoławczym zarzuty mogą zostać uznane przez sąd odwoławczy za efektywne. Dotyczy to przede wszystkim skarżących, którzy we własnym imieniu wnoszą apelację, bowiem oni nie mają obowiązku wskazania zarzutów odwoławczych.

Wykres 12. Ocena konieczności wskazania zarzutów odwoławczych

Źródło: opracowanie własne.

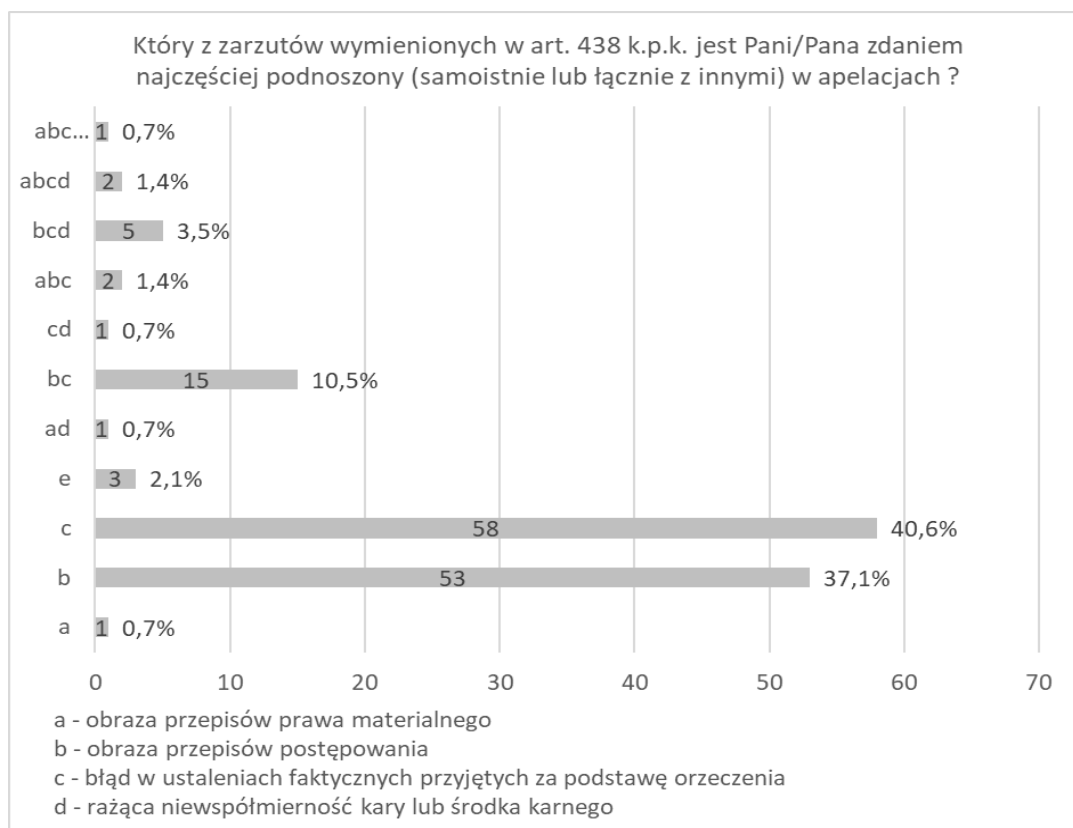
Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, aż 83,2 % z nich (tj. 119) uznało, że każdy odwołujący się powinien wskazać zarzuty w apelacji, zaś tylko 11,2 % z nich (tj. 16) stwierdziło, że nie każdy odwołujący się powinien wskazać zarzuty apelacji.

11. Ocena częstotliwości występowania konkretnych zarzutów odwoławczych

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych kwestii dotyczących częstotliwości występowania konkretnych zarzutów odwoławczych wpływa w sposób bezpośredni na efektywność zarzutów odwoławczych i zapewnienie rzetelności postępowania odwoławczego. Poszczególne zarzuty wskazywane przez skarżących w apelacji odnoszą się do uchybień w zakresie zaskarżanych orzeczeń, co determinuje także możliwości w formułowaniu zarzutów odwoławczych.

Wykres 13. Ocena występowania poszczególnych zarzutów odwoławczych

Źródło: opracowanie własne.

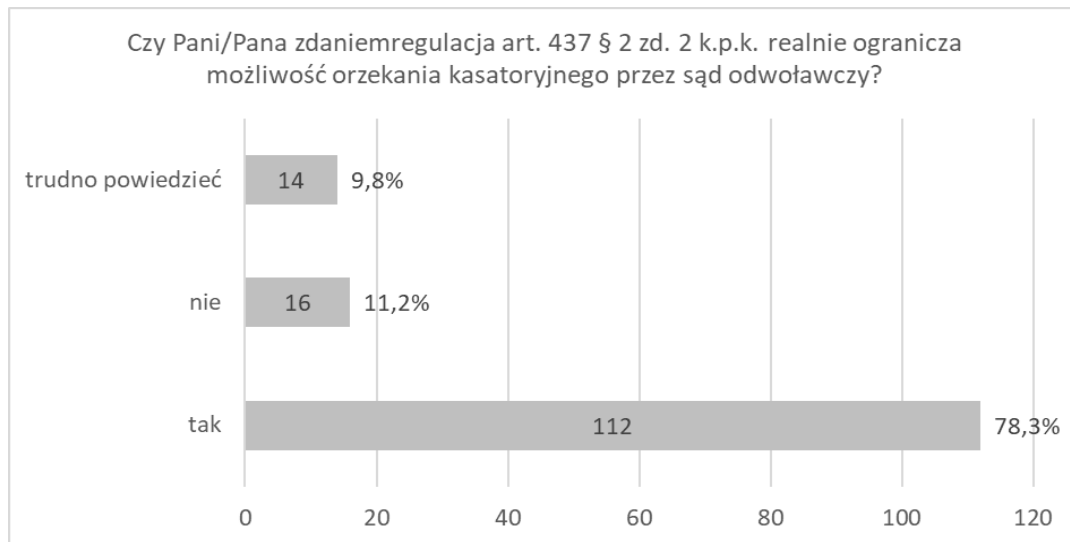
Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o częstotliwość podnoszenia w apelacji konkretnych zarzutów większość z nich, bo 40,6 % (tj. 58) uznało, że najczęściej podnoszony jest błąd w ustaleniach faktycznych. Niewiele mniej, bo 37,1 % (tj. 53) oceniło, że najczęściej podnoszony jest zarzut obrazy przepisów postępowania, zaś dla 10,5 % ankietowanych sędziów (tj. 15) najczęstszymi zarzutami były zarzuty mieszane błędnych ustaleń faktycznych oraz obrazy przepisów postępowania. Tylko 0,7 % ankietowanych sędziów (tj. 1) wskazało na zarzut obrazy prawa materialnego.

12. Ocena realnego ograniczenia możliwości kasatoryjnego orzekania przez sąd odwoławczy

Ocena realnego ograniczenia możliwości kasatoryjnego orzekania przez sąd odwoławczy związana jest bezpośrednio z treścią art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. i wpływa na rzetelność postępowania odwoławczego oraz tym samym również efektywność zarzutów

odwoławczych.

Wykres 14. Ocena ograniczenia możliwości kasatoryjnego orzekania

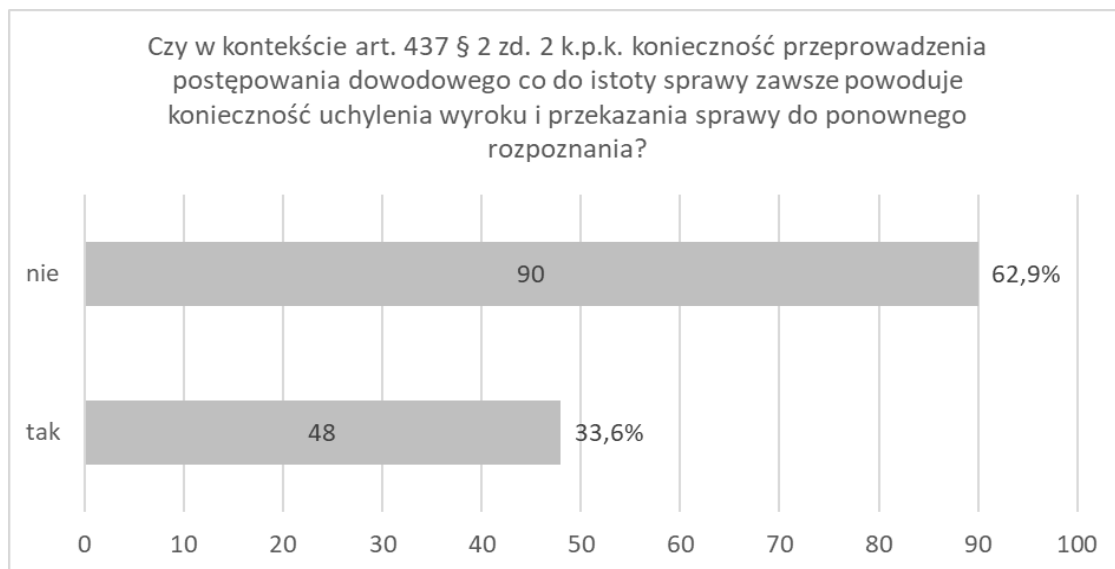
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 78,3 % (tj. 112), uznało, że regulacja art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. realnie ogranicza możliwości orzekania kasatoryjnego przez sąd odwoławczy, a tylko 11,2 % ankietowanych sędziów (tj. 16) uznało odmiennie.

13. Ocena konieczności uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w przypadku konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty sprawy

Ocena konieczności uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w przypadku konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty sprawy związana jest bezpośrednio z rzetelnością postępowania odwoławczego i kwestią efektywności zarzutów odwoławczych.

Wykres 15. Ocena obowiązku uchylenia wyroku w razie przeprowadzenia przewodu w całości

Źródło: opracowanie własne.

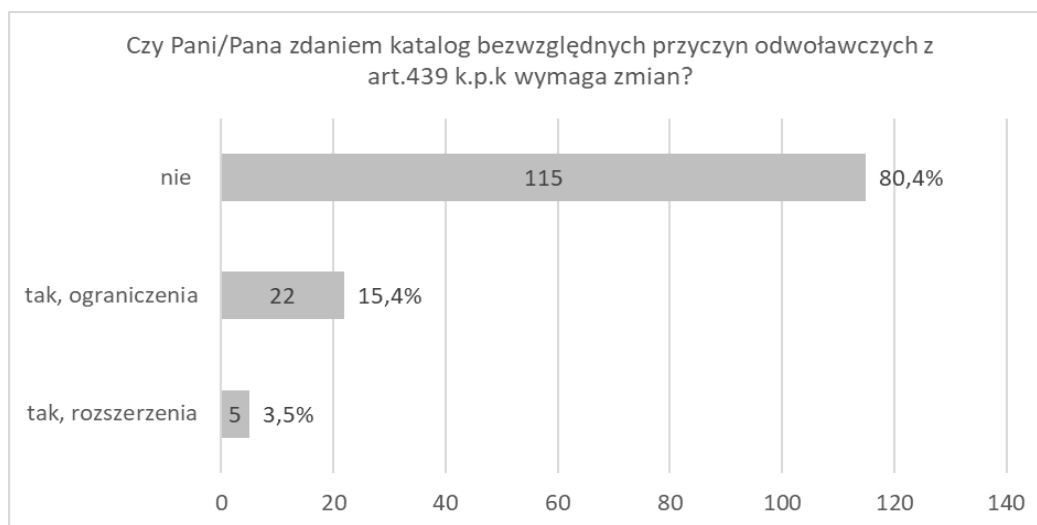
Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o ocenę konieczności uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w przypadku konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty sprawy większość ankietowanych sędziów, bo 62,9 % wypowiedziało się w tym zakresie negatywnie, zaś 33,6 % z nich pozytywnie.

14. Ocena zmian katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych

Dokonana przez sędziów sądów odwoławczych ocena ewentualnych zmian katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych wpływa w sposób bezpośredni zarówno na efektywność zarzutów odwoławczych, jak też na rzetelność postępowania odwoławczego. Opinia sędziów w tym zakresie jest istotna z uwagi na ewentualne konieczności zmian w zakresie prawa i uwzględnienia faktycznego podnoszenia

zarzutów opartych o konkretne przyczyny odwoławcze¹⁶.

Wykres 16. Ocena zmian w katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 80,4 % (tj. 115), uznało, że obecny katalog przyczyn odwoławczych nie wymaga zmian, a tylko 15,4 % ankietowanych sędziów (tj. 24) uznało, że istnieje potrzeba ograniczenia katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych. Tylko 3,5 % ankietowanych sędziów (tj. 5) stwierdziło, że aktualny katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych wymaga rozszerzenia.

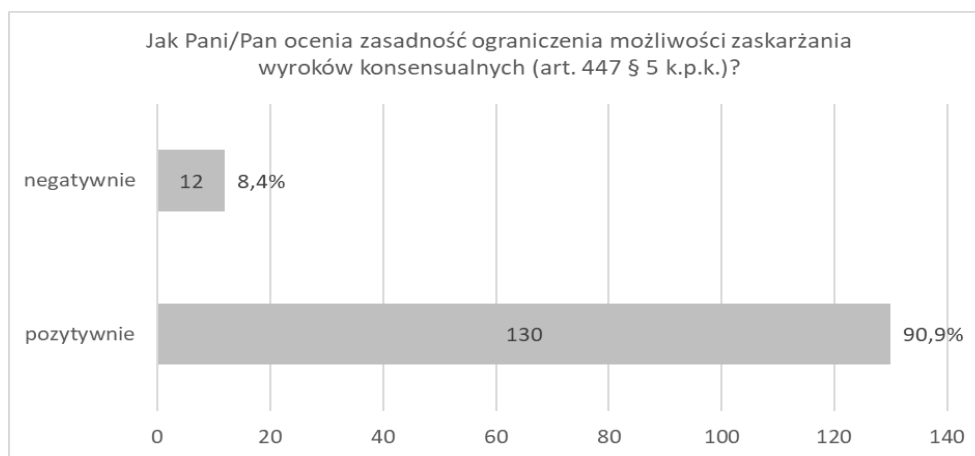
15. Ocena zasadności ograniczenia możliwości zaskarżania wyroków zapadłych

¹⁶ Zob. także szerzej: I. Urbaniak-Mastalerz, *Pomiędzy względnością a bezwzględnością przyczyn odwoławczych* [w:] *Problemy kontroli decyzji procesowych*, D. Gil (red.), Lublin 2017, s. 94, a także: M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016, s. 200-201, M. Cieślak, *Podstawowe pojęcia dotyczące rewizji według k.p.k.*, Palestra 1960, nr 9, s. 28-29, K. Marszał, S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, Katowice 2003, s. 523; a także: D. Świecki, *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2012, s. 146-147, S. Zabłocki, *O niektórych zmianach wprowadzonych przez nowy Kodeks postępowania karnego w zakresie postępowania odwoławczego*, PS 1997, nr 11-12, s. 14-15; a także: P. Hofmański, S. Zabłocki, *Niektóre zagadnienia związane z granicami orzekania w instancji odwoławczej w procesie karnym* [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, (red.) I. Nowikowski, Lublin 2007, s. 191-192; M. Kondracki, *Rola zarzutów odwoławczych w procesie karnym*, Pal. 2009 nr 3-4, s. 87 i nast.

w trybach konsensualnych

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych zasadności ograniczenia skarżącym zaskarżania wyroków zapadłych w trybach konsensualnych wpływa na ich ocenę w zakresie rzetelności postępowania odwoławczego a także efektywności zarzutów odwoławczych w określonych przypadkach. Kwestia ta jest istotna dla zrozumienia wydawanych przez sędziów odwoławczych orzeczeń a zatem także poglądów w kwestii ograniczenia skarżącym zarzutów odwoławczych¹⁷.

Wykres 17. Ocena ograniczenia możliwości wyroków konsensualnych

Źródło: opracowanie własne.

Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, aż 90,9 % z nich (tj. 130) uznało za zasadne ograniczenie możliwości zaskarżania wyroków zapadłych w trybach konsensualnych, zaś tylko 8,4 % z nich (tj. 12) wyraziło zdanie odmienne.

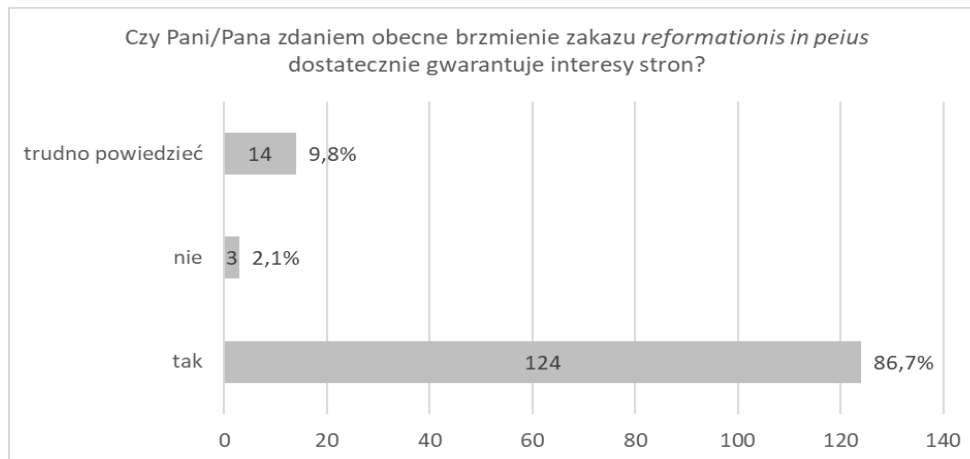
16. Ocena aktualnego brzmienia zakazu *reformationis in peius* w zakresie zagwarantowania interesów stron

Dokonana przez sędziów odwoławczych ocena aktualnego brzmienia zakazu

¹⁷ Zob. szerzej odnośnie zaskarżania wyroków zapadłych w trybach konsensualnych: C. Kulesza, I. Urbaniak-Mastalerz, *Kara szybka czy kara sprawiedliwa?* [w:] *Konsensualizm i kompensacja a podstawy odpowiedzialności karnej* pod red. I. Sepioło-Jankowskiej, Warszawa 2016, s. 148-163 i powołana tam literatura.

reformationis in peius w zakresie zagwarantowania interesów stron dotyczy postrzegania przez nich rzetelnego postępowania odwoławczego, a zatem także efektywności zarzutów odwoławczych.

Wykres 18. Ocena obecnego brzmienia zakazu *reformationis in peius*

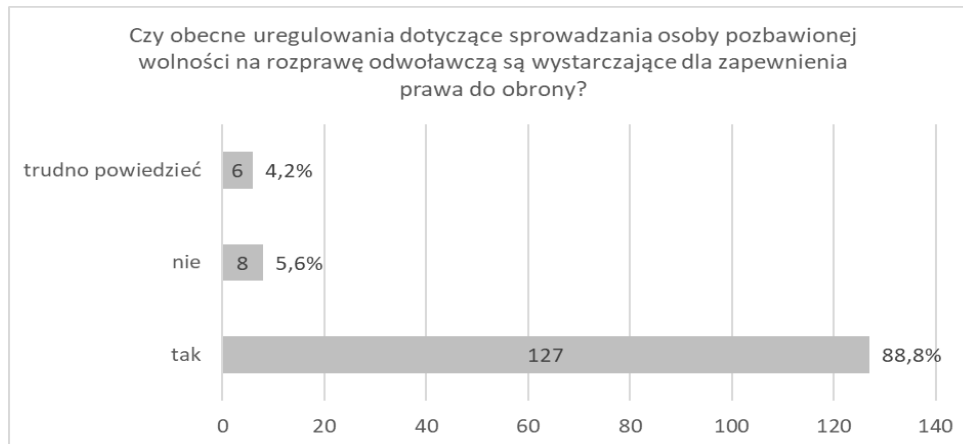
Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie sędziów sądów odwoławczych o to czy obecne brzmienie zakazu *reformationis in peius* dostatecznie gwarantuje interesy stron większość z nich, bo aż 86,7 % (tj. 124) udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Zdecydowanie mniej, bo 9,8 % (tj. 14) uznało, że trudno jest dokonać odpowiedzi, a dla 2,1 % (tj. 3) obecne brzmienie zakazu *reformationis in peius* nie gwarantuje dostatecznie interesów stron.

17. Ocena uregulowań dotyczących sprowadzenia osoby pozbawionej wolności na rozprawę odwoławczą w zakresie zapewnienia prawa do obrony

Ocena sędziów sądów odwoławczych w zakresie uregulowań dotyczących sprowadzenia osoby pozbawionej wolności na rozprawę odwoławczą w kwestii zapewnienia im prawa do obrony związana jest bezpośrednio z istotą postępowania odwoławczego i wnioskowaniem o uczestniczenie w rozprawie odwoławczej przez osobę pozbawioną wolności.

Wykres 19. Ocena regulacji w zakresie sprowadzenia na rozprawę odwoławczą

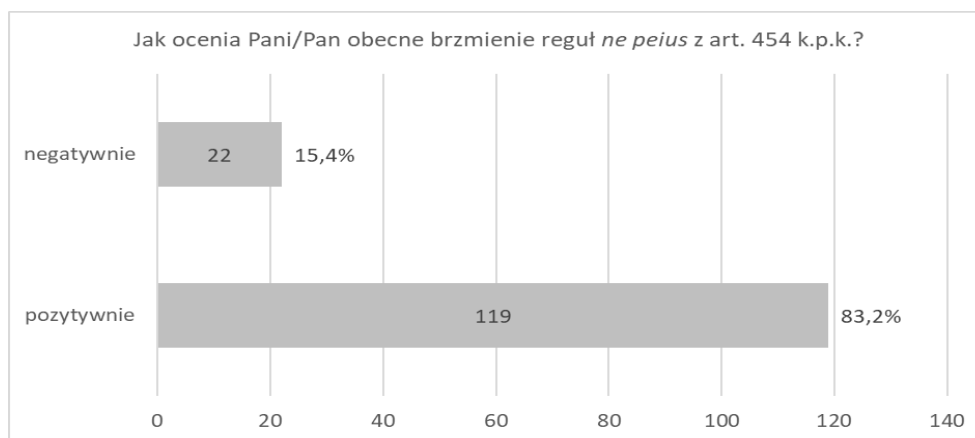
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 88,8 % (tj. 127), uznało, że obecne uregulowania dotyczące sprowadzenia osoby pozbawionej wolności na rozprawę odwoławczą zapewniają im prawo do obrony, a tylko 5,6 % ankietowanych sędziów (tj. 8) wyraziło odmienne stanowisko. Tylko 4,2 % ankietowanych sędziów (tj. 6) stwierdziło, że trudno jest powiedzieć.

18. Ocena aktualnego brzmienia reguły *ne peius*

Postrzeganie przez sędziów odwoławczych aktualnego brzmienia reguły *ne peius* wpływa na ich ocenę w zakresie rzetelności postępowania odwoławczego a także efektywności zarzutów odwoławczych w określonych przypadkach.

Wykres 20. Ocena brzmienia reguły *ne peius*

Źródło: opracowanie własne.

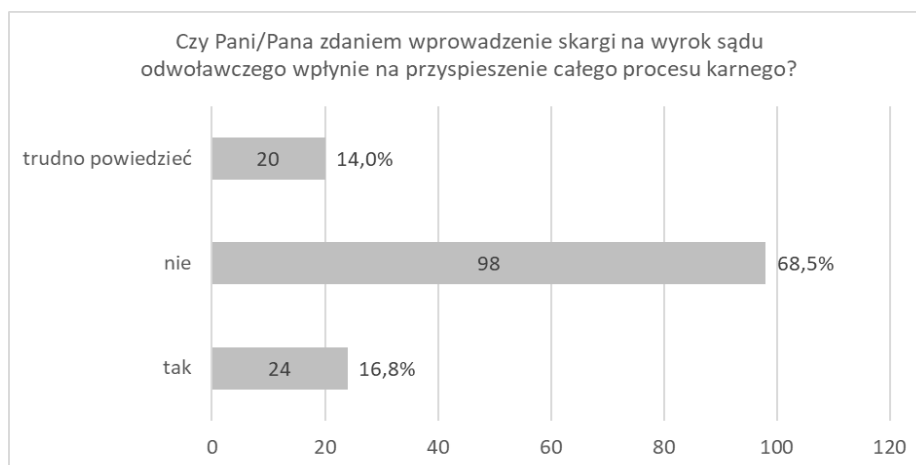
Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, aż 83,2 % z nich (tj. 119) oceniło pozytywnie aktualne brzmienie reguły *ne peius*, zaś tylko 15,4 % z nich (tj. 22) wyraziło zdanie odmienne.

19. Ocena wprowadzenia skargi na wyrok sądu odwoławczego w zakresie wpływu na przyspieszenie procesu karnego

Dokonana przez sędziów odwoławczych ocena wprowadzenia instytucji skargi na wyrok sądu odwoławczego w aspekcie przyspieszenia całego procesu karnego dotyczy rzetelności postępowania odwoławczego oraz możliwościami w zakresie efektywności zarzutów odwoławczych.

Wykres 21. Ocena wprowadzenia skargi na wyrok sądu odwoławczego

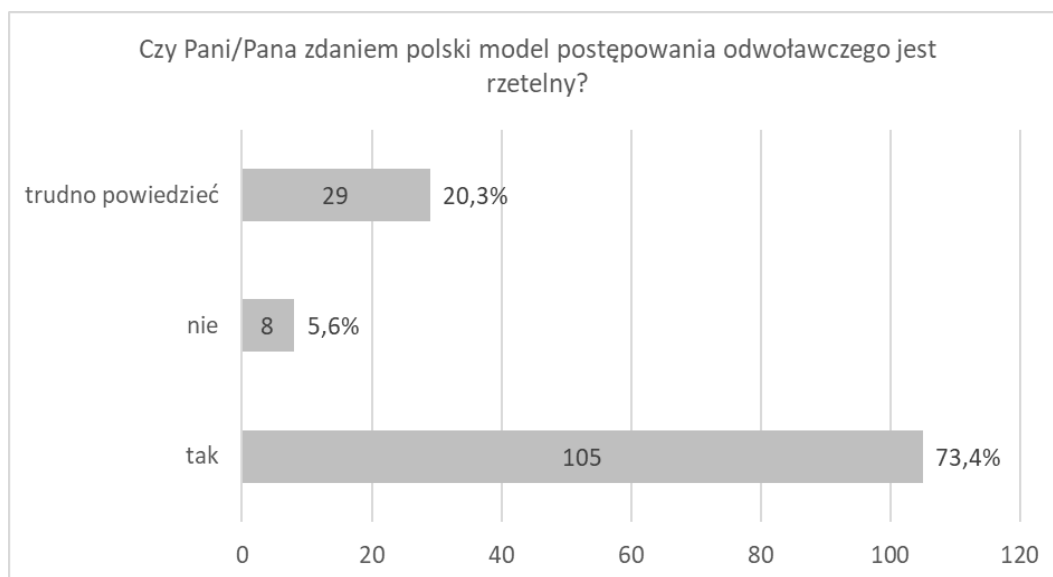
Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej ankietowanych sędziów sądów odwoławczych, bo aż 68,5 % (tj. 98), uznało, że wprowadzenie instytucji skargi na wyrok sądu odwoławczego nie wpłynie na przyspieszenie całego procesu karnego a tylko 16,8 % ankietowanych sędziów (tj. 24) wyraziło odmienne stanowisko. Jedynie 14,0 % ankietowanych sędziów (tj. 20) stwierdziło, że trudno jest powiedzieć.

20. Ocena rzetelności polskiego modelu postępowania odwoławczego

Zapytanie sędziów odwoławczych o ich zdanie w zakresie tego czy polski model postępowania odwoławczego jest rzetelny stanowi wypadkową wszelkich wcześniejszych zadanych im pytań i związane jest z ich oceną w kwestii funkcjonowania rzetelności aktualnego modelu postępowania odwoławczego. Ocena ta ma zatem związek z możliwością wskazywania przez skarżących efektywnych zarzutów odwoławczych i zapewnieniem im odpowiednich warunków prawnych i faktycznych do wnoszenia środków odwoławczych.

Wykres 22. Ocena rzetelności postępowania odwoławczego

Źródło: opracowanie własne.

Spośród 143 ankietowanych sędziów sądów odwoławczych z Polski, aż 73,4 % z nich (tj. 105) oceniło, że polski model postępowania odwoławczego jest rzetelny, zaś tylko 5,6 % z nich (tj. 8) wyraziło zdanie odmienne, a 20,3 % ankietowanych sędziów (tj. 29) odpowiedziało, że trudno powiedzieć.

III. Konkluzje

Efektywność zarzutów odwoławczych jest zależna od rzetelności postępowania odwoławczego. Zarzuty odwoławcze determinują efektywność wniesionego środka odwoławczego. Warto wskazać, że w orzeczeniu z dnia 11 września 2018 r. w sprawie sygn. akt. II KK 289/18 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że „*Analiza przepisów art. 433 § 1 KPK i art. 434 § 1 pkt 3 KPK w zw. z art. 427 § 1 KPK prowadzi do wniosku, że tzw. totalna kontrola odwoławcza wyroku sądu I instancji możliwa jest w przypadku, gdy podmiotem sporządzającym środek odwoławczy jest tylko strona, która nie ma kwalifikacji prawniczych, np. oskarżony, czy oskarżyciel posiłkowy oraz gdy w środku odwoławczym nie podniesie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu, a zaskarży powyższy*

wyrok w całości”¹⁸. Oznacza to, że tzw. „totalna kontrola odwoławcza” dotyczy tylko nieprofesjonalistów oraz okoliczności, gdy skarżący zaskarżył orzeczenie w całości.

Podobnie uznał Sąd Apelacyjny w Katowicach z dnia 27 września 2017 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 457/17, który stwierdził również, że *„Brak sformułowania w apelacji pochodzącej od podmiotu kwalifikowanego zarzutów powoduje, że takie pismo procesowe zawiera braki formalne o nieusuwalnym charakterze, uniemożliwiające nadanie mu biegu i w istocie nie może być uznane za środek odwoławczy. Tego rodzaju braki nie mogą być konwalidowane przez wezwanie do ich usunięcia w trybie, o jakim mowa w art. 120 § 1 KPK”*¹⁹. Pogląd ten potwierdza istotę zarzutów odwoławczych oraz tym samym także obowiązek profesjonalistów do wskazania zarzutów stawianych zaskarżonemu rozstrzygnięciu.

W wyroku SA w Warszawie z dnia 18 lipca 2018 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 122/18, sąd ten uznał, że *„Nie ulega wątpliwości, że w myśl art. 427 § 2 KPK to po stronie obrońcy leży obowiązek wykazania, dlaczego nie zgadza się z zaskarżonym orzeczeniem, jak też przedstawienia rzeczowej w tym przedmiocie argumentacji. Kwestionowanie ustaleń sądu I instancji nie może ograniczać jedynie do bardzo ogólnych stwierdzeń”*²⁰. W wyroku SA w Białymstoku z dnia 31 stycznia 2018 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 237/17, sąd ten stwierdził zaś, że *„Obowiązkiem skarżącego wynikającym z treści art. 427 § 2 KPK jest wykazanie dlaczego nie zgadza się z zaskarżonym orzeczeniem i przedstawienie rzeczowej na ten temat argumentacji”*²¹.

Jest to pogląd zgodny z wynikami badań ankietowych, gdzie większość sędziów uznało, że istnieje konieczność wskazania przez każdego skarżącego zarzutów odwoławczych.

Oznacza to, że dla zapewnienia efektywności zarzutów odwoławczych powinny być one odpowiednio wskazane przez skarżącego. Jednakże w tym zakresie trzeba mieć także na względzie wyniki badań ankietowych sędziów w kwestii najczęściej

---

¹⁸ Postanowienie SN z dnia 11 września 2018 r. w sprawie sygn. akt. II KK 289/18, Legalis.

¹⁹ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 27 września 2017 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 457/17, Legalis.

²⁰ Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 lipca 2018 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 122/18, Legalis.

²¹ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 31 stycznia 2018 r., w sprawie sygn. akt. II AKa 237/17, Legalis.

podnoszonych zarzutów odwoławczych. Sędziowie sądów odwoławczych uznali bowiem, że najczęściej podnoszonym zarzutem odwoławczym jest zarzut błędnych ustaleń faktycznych, mający wpływ na treść wyroku, co jest zgodne z przywołanymi wcześniej przeprowadzonymi badaniami aktowymi spraw, w których wnoszone były apelacje. Jak wskazują badania aktowe, zarzut ten jest najrzadziej uwzględniany przez sądy odwoławcze. Co by wskazywało na niską efektywność zarzutów odwoławczych najczęściej podnoszonych przez skarżących.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że środek zaskarżenia powinien być skuteczny w tym znaczeniu, iż powinien umożliwić merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy w postępowaniu odwoławczym oraz także zapewnić rzeczywistą i obiektywną kontrolę orzeczeń w drugiej instancji²².

W literaturze słusznie wskazuje się, że artykuł 6 ust. 1 EKPCz dotyczy prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, a więc także sprawy apelacyjnej, jeśli taka jest dopuszczalna²³. W orzecznictwie Trybunału sformułowano prawa szczegółowe, składające się na treść bardziej ogólnego prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, w tym: 1) równość broni, 2) prawo wglądu do akt sprawy karnej, 3) prawo oskarżonego do wysłuchania, 4) prawo do uzasadnienia orzeczenia, 5) prawo oskarżonego do uczestnictwa w procesie, 6) prawo do kontradyktoryjnego postępowania dowodowego, 7) zasadę *res iudicata*. Te elementy prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy są najczęściej eksponowane w dotychczasowym orzecznictwie ETPCz, jednakże katalog ten będzie ulegał uzupełnieniu²⁴. Ponadto, wymienione uprawnienia stanowią elementy nie tylko prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, ale także elementy szeroko zakreślonego prawa do rzetelnego procesu sądowego.

W postępowaniu odwoławczym sąd podejmuje decyzje w zakresie zarzutów postawionych oskarżonemu oraz o ich uznaniu za zasadne lub niezasadne przez sądy

---

²² Por. wyroki TK: z dnia 12 lipca 2002 r., SK 10/03, OTK-A 2002, nr 4, poz. 42; z dnia 13 stycznia 2004 r., OTK-A 2004, nr 1, poz. 2; z dnia 16 grudnia 2008 r., P 68/07, OTK-A 2008, nr 10 poz. 180.

²³ J. Skorupka, O sprawiedliwości procesu karnego, Lex 2013/el.

²⁴ Zob. L. Garlicki (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18, Warszawa 2010, s. 329.

niższej instancji, co może w sposób istotny wpłynąć na sytuację oskarżonego²⁵. Dlatego też odmienne oceny dokonywane przez sądy odwoławcze wpływają także na rzetelność postępowania odwoławczego oraz możliwe uwarunkowania faktyczne i prawne do efektywności podniesionych przez skarżących zarzutów odwoławczych.

Trzeba mieć na względzie, że sąd odwoławczy może dokonywać nowych ustaleń w zakresie strony podmiotowej przestępstwa, co w sposób istotny może wpłynąć na sytuację oskarżonego²⁶. Trybunał w wyroku ETPC z dnia 6 lipca 2004 r. w sprawie *Dondarini* stwierdził, że kiedy sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę pod względem prawnym i faktycznym oraz czyni pełną ocenę winy, nie może rozstrzygnąć tej kwestii bez oceny dowodu z bezpośredniego przesłuchania oskarżonego przed sądem odwoławczym²⁷. W takiej sytuacji Trybunał stwierdza, że powinien to uczynić choćby własnej inicjatywy²⁸, a naruszenia tego nie ma jedynie wówczas, gdy oskarżony sam nie stawia się na rozprawę odwoławczą, a zatem zrezygnuje ze swoich uprawnień²⁹.

Art. 6 ust. 1 Konwencji wskazuje wprost, że prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy stanowi część szerszego prawa do rzetelnego procesu sądowego. Prawo do rzetelnego procesu karnego ma znaczenie szersze niż prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy karnej. Co zatem oznacza, że elementy konstrukcyjne prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy karnej stanowią elementy prawa do rzetelnego procesu karnego, które powinny być respektowane w sądach powszechnych³⁰.

Zdaniem Trybunału warunkiem uznania procesu karnego za sprawiedliwy jest przestrzeganie zasady domniemania niewinności oskarżonego³¹. Dla naruszenia tej zasady wystarczy przedstawienie sugestii, że sąd bądź prokurator postrzegają

---

²⁵ A. Lach, Rzetelne postępowanie dowodowe w sprawach karnych w świetle orzecznictwa strasburskiego, WKP 2018/ Lex/el.

²⁶ Zob. wyrok ETPC z dnia 10 kwietnia 2012 r., skarga nr 19946/04, Popa i Tănăsescu przeciwko Rumunii, § 43–55.

²⁷ Wyrok ETPC z dnia 6 lipca 2004 r., skarga nr 50545/99, Dondarini przeciwko San Marino, § 27.

²⁸ Wyrok ETPC z dnia 6 października 2015 r., skarga nr 4941/07, Coniac przeciwko Rumunii, § 62.

²⁹ Wyrok ETPC z dnia 13 listopada 2014 r., skarga nr 31973/03, Lazariu przeciwko Rumunii, § 155–164.

³⁰ J. Skorupka, O sprawiedliwości procesu karnego, Lex 2013/el.

³¹ Zob. wyrok ETPCz z dnia 6 grudnia 1988 r. w sprawie Barbera, Messegue i Jabardo przeciwko Hiszpanii, LEX nr 81047.

oskarżonego jako winnego³². Prawo do rzetelnego procesu sądowego obejmuje prawo oskarżonego do obrony³³, prawo do uzyskania szczegółowej informacji o przedstawionych zarzutach³⁴ oraz do porozumiewania się ze swoim obrońcą na osobności³⁵, a także prawo stron do przedstawienia argumentów mających, ich zdaniem, istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Jest ono skuteczne tylko w razie faktycznego wysłuchania tych argumentów przez sąd, a więc ich odpowiedniego rozważenia³⁶.

Kwestia ta dotyczy zatem zarzutów odwoławczych i ich należytej oraz rzetelnej oceny dokonanej przez sąd odwoławczy w ten sposób, aby zapewnić efektywność postępowania odwoławczego oraz zarzutów odwoławczych.

Większość sędziów sądów odwoławczych co za zasady oceniło pozytywnie aktualny model postępowania odwoławczego ukształtowany na skutek zmian w stosunku do wcześniejszego modelu. Wskazywałyoby to na tendencję sędziów do pozostawienia aktualnych przepisów modelowych i nie czynienia w nim zmian, pomimo że jednocześnie także większość sędziów uznała, że nowy model postępowania odwoławczego wprowadził w nim istotne różnice.

Podzielone były także oceny sędziów odwoławczych w kwestii rozszerzenia możliwości prowadzenia postępowania dowodowego, stwierdzając jednocześnie, że sąd odwoławczy zasadniczo ma wystarczające możliwości do prowadzenia postępowania dowodowego a także je wykorzystują. Zjawisko to może wskazywać na niechęć sędziów odwoławczych do prowadzenia w instancji odwoławczej postępowania dowodowego, co by oznaczało, że pomimo zmian przepisów nie zmieniła się mentalność sędziów

---

³² Zob. wyrok ETPCz z dnia 10 lutego 1995 r. w sprawie 15175/89 *Allenet de Ribemont przeciwko Francji*, LEX nr 80430; wyrok ETPCz z dnia 10 października 2000 r. w sprawie 42095/98 *Daktaras przeciwko Litwie*, LEX nr 76722.

³³ Zob. wyrok ETPCz z dnia 21 stycznia 1999 r. w sprawie 26103/95 *Van Geyseghem przeciwko Belgii*, LEX nr 77233.

³⁴ Zob. wyrok ETPCz z dnia 25 lipca 2000 r. w sprawie 23969/95 *Mattoccia przeciwko Włochom*, LEX nr 76748; wyrok ETPCz z dnia 20 kwietnia 2006 r. w sprawie 42780/98 *I.H. i inni przeciwko Austrii*, LEX nr 177699.

³⁵ Zob. wyrok ETPCz z dnia 28 listopada 1991 r. w sprawie 12629/87 *S. przeciwko Szwajcarii*, LEX nr 81170.

³⁶ Zob. wyrok ETPCz z dnia 12 lutego 2004 r. w sprawie 47287/99 *Perez przeciwko Francji*, LEX nr 103219; wyrok ETPCz z dnia 20 stycznia 1989 r., w sprawie 11454/85 *Kostovski przeciwko Holandii*, LEX nr 81089.

odwoławczych, którzy jednak mają władzę w zakresie stosowania przepisów.

Potwierdza to także fakt, że większość sędziów stwierdziło, że jest potrzeba prekluzji dowodowej w postępowaniu odwoławczym, mimo jej istnienia dla większości w ograniczonym zakresie. Wskazywałoby to na tendencję zbliżającą proces karny do procesu cywilnego.

W większości ankietowani sędziowie odwoławczy uznali, że rzadko istnieje potrzeba występowania przez sąd odwoławczy z inicjatywą dowodową a także rzadko jest ona dla nich przydatna dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zastanawiająca wydaje się być opinia sędziów odwoławczych w kwestii braku konieczności uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w sytuacji gdy istnieje potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty, tym bardziej zważywszy na ich rzadkie istnienie potrzeby inicjatywy dowodowej oraz rzadkiej przydatności tej inicjatywy dla rozstrzygnięcia sprawy. Może to być powiązane z podzieloną opinią sędziów odwoławczych w zakresie wprowadzenia rozszerzonej możliwości prowadzenia postępowania dowodowego.

Większość sędziów także uznało, że obecny katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych nie wymaga zmian, co by wskazywało na to, że aktualny ich katalog oraz faktyczne stosowanie było przez nich w większości akceptowalne. Może to być zastanawiające z uwagi na ilość orzeczeń sądowych w podobnych stanach faktycznych, inaczej przez te sądy interpretowane w zakresie zaistnienia lub niezaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych.

Podobnie też dosyć zastanawiająca jest pozytywna opinia większości sędziów odwoławczych w zakresie zasadności ograniczenia zaskarżalności wyroków zapadłych w trybach konsensualnych w przypadku bezspornego i istotnego ograniczenia dla skarżących. Może to być związane z pozycją sędziów sądów odwoławczych, jako arbitrów, dla których ograniczenie zaskarżalności takich wyroków oznaczają mniej spraw w referacie a tym samym mniej uzasadnień do napisania.

Podobnie pozytywnie sędziowie sądów odwoławczych wyrazili się o aktualnej treści przepisów w aspekcie zagwarantowania stron praw, co także świadczy o ich

pozycji a zatem odpowiedniej ocenie, z ich perspektywy.

Jednakże, już na pytanie o opinię sędziów odwoławczych odnośnie wprowadzenia skargi na wyrok sądu odwoławczego w zakresie przyspieszenia całego procesu karnego, odpowiedzi były negatywne. Oznacza to zatem, że sędziom odwoławczym nie podoba się podważanie ich decyzji i ich kontrola na skutek wnoszenia skargi na wyrok sądu odwoławczego.

Większość ankietowanych sędziów uznała, że polski model postępowania odwoławczego jest rzetelny. Odpowiedź ta jednak nie powinna dziwić, skoro pytanie to zostało zadane osobom orzekającym w sprawach odwoławczych. Trzeba mieć jednak na względzie, że aż dla niespełna 26 % ankietowanych sędziów odwoławczych polski model postępowania odwoławczego nie jest rzetelny albo trudno jest powiedzieć. Skoro zatem spośród ankietowanych byli sędziowie orzekający w sprawach odwoławczych, którzy uważają, że polski model postępowania odwoławczego nie jest rzetelny, to trudno jest wymagać efektywności zarzutów odwoławczych a tym samym także wniesionego środka odwoławczego.

BIBLIOGRAFIA

1. LITERATURA:

- 1) Barton S., Mindeststandards der Strafverteidigung, Baden–Baden 1994
- 2) Cieślak M., Podstawowe pojęcia dotyczące rewizji według k.p.k., Palestra 1960, nr 9
- 3) Fingas M., Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym, Warszawa 2016
- 4) Garlicki L. (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18, Warszawa 2010
- 5) Hofmański P., Zabłocki S., Niektóre zagadnienia związane z granicami orzekania w instancji odwoławczej w procesie karnym [w:] Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi, (red.) I. Nowikowski, Lublin 2007
- 6) Hofmański P. (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek Kodeks postępowania karnego, t. II: Komentarz do artykułów 297–467, wyd. 3, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2007
- 7) Kondracki M., Rola zarzutów odwoławczych w procesie karnym, Pal. 2009 nr 3-4
- 8) Kulesza C., Urbaniak-Mastalerz I., Kara szybka czy kara sprawiedliwa? [w:]

- Konsensualizm i kompensacja a podstawy odpowiedzialności karnej pod red. I. Sepioło-Jankowskiej, Warszawa 2016
- 9) Kulesza C., Rozstrzygnięcie sprawy karnej w rozsądnym czasie jako gwarancja rzetelnego procesu (uwagi na tle prawnoporównawczym), Białystok 2010
  - 10) Kulesza C., Kuźlewski D., Boratyńska K., Kowalewska-Borys E., Mańczuk M., Łapińska K., Urbaniak-Mastalerz I., Ewolucja polskiego modelu postępowania odwoławczego w sprawach karnych w świetle zasad rzetelnego procesu [w:] Proces karny w dobie przemian. Przebieg postępowania S. Steinborn K. Woźniewski (red.) Gdańsk 2018
  - 11) Kulesza C., Niegierewicz A., Urbaniak-Mastalerz I., Rzetelność postępowania odwoławczego w świetle badań aktowych, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” Review of Law, Business & Economics, Nr 39 (2/2017)
  - 12) Kulesza C., Efektywność udziału obrońcy w procesie karnym w perspektywie prawnoporównawczej, Kraków 2005
  - 13) Kulesza C., Efektywna obrona w postępowaniu przygotowawczym a favor procuratori, Prokuratura i Prawo nr 4, 2007
  - 14) Lach A., Rzetelne postępowanie dowodowe w sprawach karnych w świetle orzecznictwa strasburskiego, WKP 2018/ Lex/el.
  - 15) Marszał K., Stachowiak S., Zgryzek K., Proces karny, Katowice 2003
  - 16) Muras Z., Bezwzględne przyczyny odwoławcze w polskim procesie karnym, Toruń 2004
  - 17) Paweł S., Względne przyczyny odwoławcze, Warszawa 1970
  - 18) Rutherford J.H., Dziubak v. Mott and the Need to better Balance of the Indigent Accused, [w:] Minnesota Law Review MLR 1993–1994 (vol. 78)
  - 19) Skorupka J., O sprawiedliwości procesu karnego, Lex 2013/el.
  - 20) Skrzypek E., Jakość i efektywność, Lublin 2000
  - 21) Świecki D., Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz. Orzecznictwo, wyd. II, stan prawny na 2014.01.01, LEX/el.
  - 22) Świecki D., Apelacja w postępowaniu karnym, Warszawa 2012
  - 23) Urbaniak-Mastalerz I., Pomiędzy względnością a bezwzględnością przyczyn odwoławczych [w:] Problemy kontroli decyzji procesowych, D. Gil (red.), Lublin 2017
  - 24) Urbaniak-Mastalerz I., Pozycja oskarżonego w nowym modelu postępowania odwoławczego [w:] Postępowanie odwoławcze w procesie karnym - u progu nowych wyzwań, S. Steinborn (red.), Warszawa 2016
  - 25) Urbaniak-Mastalerz I., A. Niegierewicz, Kilka słów o nowelizacji Kodeksu postępowania karnego z 11.3.2016 r., „Monitor Prawniczy” 2016 nr 10
  - 26) Urbaniak-Mastalerz I., Współczesny paradygmat wykładni prawa karnego, „Monitor Prawniczy” 2015 nr 24
  - 27) Urbaniak-Mastalerz I., Podstawy apelacji w znowelizowanym k.p.k. (uwagi na tle wyników badań aktowych [w:] Środki zaskarżenia po nowelizacji kodeksu postępowania karnego, A. Lach (red.), Toruń 2015
  - 28) Wiliński P. (red.), Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych, Warszawa 2009, s. 15.
  - 29) Zabłocki S., O niektórych zmianach wprowadzonych przez nowy Kodeks postępowania karnego w zakresie postępowania odwoławczego, PS 1997, nr 11-12.